

A modul kódja:

GYÖM_8_1

A MODUL CÍME
„PÜNKÖSDÖLÉS”

A modul felhasználási területe: második évfolyam

KÉSZÍTETTE/készítették:

HORVÁTH SÁNDORNÉ

ISKOLA NEVE: HÁRY LÁSZLÓ ÁLTALÁNOS ISKOLA

A modul végleges változatának kialakításban közreműködtek (bikoriskolák szakértői):

1.2.....3.....
4.....5.....6.....

Iskola neve:

Modultérkép

A modul kiemelt, és általános céljai:

Nemzeti azonosságtudat kialakítása, helyi hagyományokhoz kapcsolódó népszokások megismerése, ápolása, beépítése az intézmény szabadidős tevékenységébe

Tartalmi fókusz: szabadidőhöz köthető tevékenységek

Fejlesztési fókuszok: (verbális- nyelvi, térbeli-vizuális)

I. Hosszú távú:

- Népünk múltjának megismerése
- Nemzeti azonosságtudat kialakítása
- Énkép, önismeret fejlesztése
- Erkölcsi, esztétikai érzék fejlesztése
- Verbális kifejezőképesség fejlesztése
- Normakövetés

II. Rövid távú:

- Szövegértés fejlesztése
- Önálló feladatvégzés gyakorlása
- Hangzó és néma olvasás gyakorlása
- Együttműködő készség fejlesztése

A modul kapcsolódik a következő modulokhoz

Téma: Szent Mihály napi hagyományok, Márton napi hagyományok, Angyalszárnyak suhogása, Szent Gergely jeles napja, Tavaszi zsongás

	Évfolyam: alsó tagozat		
A megvalósításához szükséges szakmai kompetenciák	Kooperatív technikák alkalmazása Drámapedagógiai jártasság Népi hagyományok ismerete Kézműves tevékenységekben való jártasság		
1. Részmodul címe „A pünkösdi rózsa...”	2. Részmodul címe „Mi van ma, mi van ma? Piros pünkösdi napja...”	3. Részmodul címe „Elhozta az Isten piros pünkösdi napját...”	4. Részmodul címe
Célok: A pünkösdhöz kapcsolódó népi hagyományok megismerése	Célok: A pünkösdi hagyományok ápolása	Célok Népi hagyományok ápolása Közösségépítés Egymásra figyelem Viselkedéskultúra mélyítése	
A részmodulban fejlesztendő kompetenciák: Szociális kompetenciák Zenei hallás fejlesztése Összefüggések felismerése	A részmodulban fejlesztendő kompetenciák: Szövegértés, beszédkésztség fejlesztése Összefüggések felismerése	A részmodulban fejlesztendő kompetenciák: Anyanyelvi kommunikáció Szociális kompetencia	

Egymásra fejlesztése	figyelés			
Tartalmi bemutatása Csoportalakítás Zenehallgatás Mondóka ritmizálása Új tartalom feldolgozása Szövegértés feladatok Népi játékok	egységek	Tartalmi bemutatása Csoportalakítás Zenehallgatás Mondóka ritmizálása Új tartalom feldolgozása Szövegértés feladatok Kézműves tevékenység	egységek	Tartalmi bemutatása Zenehallgatás Népdaléneklés Találós kérdések Népi dramatikus játék színrevitele
Részmodul időkerete 2 óra		Részmodul időkerete 2 óra		Részmodul időkerete: 2 óra
A modul összóraszám: 6 óra				

A modul megvalósításához szükséges eszközök/ megoldások:

	Becsült költség
Utazás, szervezés, partnerek bevonása Partnerek: tanítók, szülők (kíséréshez)	Amennyiben Hagyományőrző Napra utazunk tanulókkal, az utazás költségét be kell kalkulálni.
Tárgyi eszközök: számítógép, projektor	
Anyagigény: Nemezeli gyapjú (több szín) akrilfesték: (Amennyiben a cserepet be szertnénk festeni) filc, színes: Krepp papír (virág szárához) Fehér és színes karton (jelmezhez)	798Ft/szín/50g 598 FT/db 849Ft/m 75Ft/ szín 198Ft/db
Egyéb, speciális igény	A pünkösdlő előadásához megfelelő tér

MODULHOZ KAPCSOLÓDÓ ÁLTALÁNOS ISMERETEK:

Hagyományőrzés

Jeles napok

Az iskoláknak nagy gondot kell fordítani a magyar hagyományápolásra, a múlt tiszteletére. A XXI. sz. embere nagyon keveset tud a régi idők népszokásairól, amelyekben a magyar nép lelkivilága, parasztságunk szellemi kultúrája olyan jellemzően mutatkozott meg. Legtöbb népszokásunk az ünnepekhez, az esztendő jeles napjaihoz fűződik, ezek az ünnepek hosszú századokon át a paraszti közösség ünnepei voltak. A hagyományos paraszti világban nem kellett mindig külön tanítani pl. a néptáncokat, népdalokat, kézműves technikákat, hiszen mindezeket főként utánnézéssel, sajátították el a kisgyermek nagyobb testvéreitől, szüleiktől, nagyszüleiktől, így módon nevelődtek bele a hagyományokba. Ma nagyon fontos, hogy az iskolai oktatásban kiemelkedő szerepet kapjanak a hagyományok, különösképpen a helyi hagyományok ápolása, feltárása. Az oktatásban is fontos a néphagyományok továbbadása, éltetése. A hagyományokkal, különösen a helyi hagyományokkal már gyermekkorától kezdve kell megismertetni a tanulókat. A még mindenre nyitott kisgyermek sokkal fogékonyabb a néphagyományok befogadására, újjáélesztésére.

A népszokásokkal való ismerkedés bővíti a tanulók kultúrtörténeti ismereteit, elősegíti olyan tanulói magatartás kialakulását, melynek lényeges eleme a hagyományőrzés, a népi kultúra nemzeti értékeinek megbecsülése. Ünnepeinkkel, hagyományainkkal azt szeretnénk elérni, hogy a gyerekek érezzék meg: a világnak, amelybe beleszülettek múltja és jövője van. Az életben legfontosabb dolog a szeretet, az egymásnak örömet szerző emberi összetartozás, ezért vagyunk a világon, és e világban ne csak legyünk, hanem otthon is érezzük magunkat.

„Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne”

(Tamási Áron)

Gyermekeink a családokban alig, vagy egyáltalán nem találkoznak hagyományokkal. Többségük népmesét, népdalt is ritkán hall. Mindennapi életünkben sajnos ezeket az értékeket kiszorítják a műmesék, gépi zene, rádió, televízió. Iskoláink feladata, hogy ezeket a már-már elveszni látszó hagyományokat jeles alkalmakon, napokon megismertessük tanulóinkkal

Szinte nincs olyan hónap, amelyhez ne kapcsolódna valamilyen jeles napi esemény. Fontos, hogy az országunkban élő diákjainkkal sikerül megszerettetni népi kultúránkat. Alsós tanulóknak népi gyermekjáték szakkör szervezhető, melyen a már-már elfeledett énekes népi gyermekjátékok taníthatók meg. A szakkörrel fel lehet lépni a környező települések hagyományőrző rendezvényein. Az országnak minden pontján szerveznek ilyen eseményeket.

Ha van megfelelő szakember, akkor citera együttes is alapítható. A gyerekek könnyen tanulják a tájegységek szerint összeállított dalcsokrokat. Minden ünnepély színes programja lehet, mikor a diákok fellépnek.

A hagyományos rajz és technika tantárgyak tanítása helyett kézművesség tantárgy is létrehozható, melynek keretein belül tanulók megismerkedhetnek a tárgyalgó népi kultúra sokszínűségével. E tantárgy szervesen kapcsolódik a harmadik osztályban szervezett modulokhoz.

A hagyományőrzés fontosságára már kisiskolás korban fel kell hívni a diákok figyelmét. Így jött az ötlet, hogy nemcsak szakköri, de tanórai keretek között is működhet ez a munka. A moduláris oktatás jó keretet ad ennek a megvalósítására. A második osztályos gyerekek már elegendő ismerettel rendelkeznek az adott témákban ahhoz, hogy ez irányú ismereteiket tovább bővíthessük.

Pünkösöd a néphagyományban

Pünkösödöt a keresztény egyház születésnapjának tartják. Húsvét utáni 50. napon ünnepli a keresztény világ a Szentlélek eljövetelét és egyben az egyház megalapítását.

Magyarországon csakúgy, mint Európa számos országában a Pünkösd ünneplésében keverednek a keresztény illetve az ősi pogány, ókori elemek. A népszokásokban elsősorban a termékenység, a nász ünnepe, és ezek szimbolikus megjelenítése dominál. Pünkösd ünneplésében fontos szerepet játszanak a virágok, elsősorban természetesen a pünkösdi rózsza. Népszokások:

- Pünkösdi-király választás

A pünkösdi királyt a legények közül választják ügyességi versenyeken. Európa nagy részén a középkor óta élő szokás, gyakoriak a lovas versenyek, különféle ügyességi próbák, küzdelmek. Magyarországon a XVI. századtól kezdve vannak írásos nyomai a hagyománynak. A pünkösdi király megválasztása után egy évig "uralkodott", azaz ő parancsolt a többi legénynek, az ivóban ingyen ihatott, minden lakodalomra, mulatságra meghívták.

- Pünkösdi-királyné járás

Szokás volt pünkösdi királynét is választani a falubéli kislányok közül. A "királynő" feje fölé kendőből sátrat formálnak a többiek, így járják sorba a falu házait, ahol rózsát, virágot hintenek az udvarra. Köszöntőt mondanak, mely tulajdonképpen a termékenységvarázslások sorába tartozik. Énekelnek, táncolnak, adományként pedig almát, diót, tojást, esetleg néhány fillért kaptak.

- Mátkálás

Mátkálás vagy komatál küldés. Általában egynemű, ritkábban különemű fiatalok barátságának megpecsételése. A mátkatálát személyesen illet vinni a megajándékozottnak, aki ha elfogadta a barátságot, ugyanezt a tálalt kaláccsal, süteménnyel, gyümölccsel megrakva, hímzett kendővel letakarva küldte vissza.

- Zöldág-járás

A májusi pünkösdi időszak jelentős szertartása a zöld ágak házba vitele. Az ablakokra, az ajtók fölé, a szobák falára, a kútgémre, a malmokra frissen vágott zöld ágakat tűztek. Az ősi termékenységvarázslások emléke ez a szokás, de egyben védelem is a rontás, a boszorkányok ellen. A

földbe tűzött zöld ág a hiedelem szerint megóvjaa a vetést a jégveréstől, a kártevőktől.

1. Részmodul:

„ A pünkösdi rózsaa kihajlott az útra...”

Pünkösdd a néphagyományban

Csoportalakítás

Virágokról szóló ismert dalok sorai összekeveredve. A gyerekeknek meg kell keresniük a párjukat. Az azonos népdalt húzókk egy csoportba kerülnek.

A borítékból húzzatok egy-egy népdalsort. Keressétek meg a csoportotokat! Aki ugyanazt a népdalt húzta, az kerül egy csapatba. Sorrendbe kell raknotok a dalt, majd közösen mind a négy népdalt elénekeljük.

1. Csoport:

Kinyílt a rózsaa
Hajlik az ága,
Nincsen, aki leszakassza.
Csak úgy hervad rajta.

3. Csoport:

Mély erdőn ibolya virág,
Elrejt jól a boróka ág.
Minek is rejt az az ág?
Gyere tágas a világ!

2. Csoport

Gyertek lányok ligetre!
Ott a világ közepe.
Ott árulják a rózsát.
Abból kötnek bokrétát.

4. csoport

Két szál pünkösdrózsaa
Kihajlott az útra.
El akar hervadni.
Nincs ki leszakassza.

I. RÁHANGOLÓDÁS (10 perc)

Zenehallgatás

Beszélgetés

II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA (105 perc)

1. Rejtvény
2. Szövegértés feladatok
3. Pütkösdi népdalok
4. Pütkösdhöz kapcsolódó játékok az udvaron

III. ÉRTÉKELÉS (5 perc)

I. RÁHANGOLÓDÁS

- Népdal hallgatása

Hallgassuk meg a következő népdalt! Miről szól? Melyik közelgő ünnepünk szerepel benne?

<http://egyszervolt.hu/dal/ket-szal-punkosdrozsa.html>

Beszélgetés a pütkösdről a gyerekek eddigi ismeretei alapján.

- Pütkösdi rózsza képének kirakása (melléklet)

A borítékban talált képdarabokból állítsátok össze a képet és ragasszátok fel a rajzlapra! Fejtsétek meg, hogy mit ábrázol a kép, és hogy kapcsolódik a mai témánkhoz!

II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA (105 perc)

- Rejtvény (melléklet) (10 perc)

A betűhalmazból ünnepek neveit kell kikeresni.

A betűhalmaz ünnepeink nevét rejti. Keressétek meg őket, majd állítsátok sorrendbe őket, ahogy a naptárban megtaláljuk őket! Írjátok le a füzetbe!

farsang, nőnap, húsvét, pütkösd, karácsony

- Pütkösdhöz kapcsolódó szöveg feldolgozása (25 perc)

Szövegfeldolgozás lépései:

- A szöveg néma, önálló olvasása (jól olvasók)
- Tanítói segítséggel (nehezebben olvasók)

Tanári narráció:

Olvasás közben Húzd alá a számodra ismeretlen szavakat, kifejezéseket!
Tegyél pipát ahhoz a részhez, amit már tudtál!
Tegyél felkiáltó jelet ahhoz a részhez, amiről most olvastál először!
Tegyél csillagot oda, ami számodra a legérdekesebb volt!
Számold meg a bekezdéseket!

A gyerekek jelölésének megbeszélése, a szövegről eszükbe jutott gondolatok meghallgatása

A keresztény emberek pünkösdvasárnap a Szentlélek eljövetelére és az egyház alapítására emlékeznek. A Biblia szerint Jézus feltámadását követő 50. nap délelőttjén a Jeruzsálemben összegyűlt tanítványoknál egyszer csak hatalmas zúgás, szélvihar kerekedett. Lángnyelvek csaptak fel, majd egy galamb jelent meg a jelenlévők feje felett. Szívükbe isteni erő költözött.

A legismertebb pünkösd-i népszokás az ügyességi próbákkal egybekötött pünkösd-i király-választás. A pünkösd-i királyt minden legény vezetőjét egy évig minden mulatságra meghívták, kisebb vétségeit elnézték, s ingyen ihatott a kocsmában.

A másik népszokás a pünkösd-i királyné járás volt. A járás során eredetileg négy nagyobb lány körbevitte a faluban a kiválasztott kisebb lánykát. Közbe betértek a házakhoz, énekeltek, jókívánságokat, termékenységvarázsló mondókákat sorolta.

A pünkösd a párválasztás ideje is volt. A legényeknek kellett a kiválasztott lány ablakába egy szál pünkösd-i rózsát rejteni. A lányok a legényeknek koszorút fontak. Ismert népszokás volt a mátkálás. A legény egy kaláccsal, borral megrakott tálat küldött a választottjának, s a lány hasonlóan jelezte, ha neki is tetszett a fiú.

- Képekhez szókártyák társítása (melléklet)

- A borítékban található szókétyákat ragasszátok fel a megfelelő kép mellé, melyet az asztaloknál találtok!
- Igaz- hamis feladatok (csoportmunka)

A következő állításokról döntsétek el, hogy igaz, vagy hamis!

1. A keresztény emberek pünkösdkor az egyház megalapítására is emlékeznek.
2. Pünkösdkor a Húsvét utáni 40. napon van.
3. A pünkösdi királyt a falu elöljárói választják meg.
4. A lányok pünkösdkor énekekkel köszöntötték a háziakat.
5. A legények pünkösdi rózsát rejtettek a lányok ablakába.

- Memória játék (5perc)

A gyerekek körben ülnek. Mindenki mond egy virágnevet úgy, hogy az előtte elhangzottakat megismétli. Aki megakad, annak a tanító besegít.

- Keress különbségeket! (páros munka) (5 perc)

Pünkösdi képek egymás mellett. A két képen 4 különbség látható. Melyek ezek?

Keressétek meg a két kép között a 4 különbséget! Figyelmesen hasonlítsátok össze a képeket!

- Képről kérdő mondatok alkotása (páros munka) (5 perc)

Ha megtaláltátok a különbséget, akkor tegyetek fel egymásnak kérdő mondatokat a képről. Az egyikőtök lesz a kérdező, a társatok válaszoljon rá. 5 Kérdés után cseréljétek meg a szerepeket!

- Termékenység varázsló mondókák: (5 perc)

A pünkösdi királyné-járaskor termékenységvarázsló mondókákat is mondtak a leányok. Mi is tanulunk néhányat!

Királyné pálcája szálljon e házra,

Ha nem a házra, szálljon az úr asztalára.

Piros pünkösdkor napján mindennek újulnak,

A kertek, a mezők virágba borulnak.

Segélje a királynénkat
Királyné asszonyunkat
Pár tojással, pár kaláccsal,
Pár katonaforintokkal!

Jácintus, jácintus, tarka tulipánus
Hintsetek virágot az isten fiának.
Nem anyámtól lettem, rózsafán termettem,
Piros pünkösdi napján, hajnalban születtem.

Öreg embereknek csutora borockot,
Öreg asszonyoknak kemence kalácsot,
Ifjú legényeknek szegfűbokrétájuk,
Ifjú leányoknak rózsakoszorújuk..."

Bor, búza és gyümölcs bővetekben legyen,
Házatok békesség, egészség, szerencse kísérje,
Szívemből kívánom!

- Pünkösdhöz kapcsolódó népi játékok (A játékok az udvaron játszhatók) (50 perc)

1. Célozd a királyfit!

A játékosok két csapatban állnak fel. A játék előtt a talajra két koncentrikus kört rajzolunk. Átmérőjük kb. 2 illetve 6 méter legyen. A kisebbik kör közepébe botot szúrunk, ez a királyfi. A királyfi katonái (védői) a belső körben, míg a támadók a külső körben állnak. Náluk van az „ágyúgolyó” labda is. Cél: A védők figyelmét kijátszva kilőni a királyfit. A „kijátszás” labdaadogatással történik. Egy forduló 4 percig tar. Utána szerepcsere következik. Egy menet alatt több találatot is lehet szerezni. Az a csapat győz, amelyik 4 menet után a legtöbb találatot érte el.

2. Adj király katonát!

A gyerekeket két csoportba osztjuk. Az egy csoportba tartozó gyerekek megfogják egymás kezét és a másik csoporttal szemben felsorakoznak. A két csoport között 10-20 lépés legyen a távolság, a rendelkezésre álló hely szerint.

A játék elején az egyik csapat átkiabál a másiknak:

„Adj király katonát!”

„Nem adunk!”

„Akkor szakítunk!”

„Szakíts ha bírsz!”

„Kit vársz?”

Itt a védekező csapat megnevez valakit a támadó csapatból.

A megnevezett gyerek nekifut az ellenség láncának. Amennyiben át tudta szakítani a kézfogást, akkor az átszakított játékosok közül az egyiket átviheti magával a saját csapatába. Amennyiben „fennakadt” a kézfogáson, akkor oda kell beállnia. A játék az eddig védekező csapat támadásával folytatódik. A játék akkor ér véget, ha az egyik csapatban csak egy gyerek maradt. A játék során ügyeljünk arra, hogy ne történjen sérülés egyik csapatban sem.

3. Told ki a körből!

Nagy kört rajzolunk az udvarra. A játékosok körben állnak. Jele igyekeznek kitolni egymást a körből. Aki mindkét lábát kiteszi a körből, kiesik a játékból. Az győz, aki utoljára marad.

4. Pántlikaszedés (párokban)

A játékosok párban állnak egymással szemben. A tanulók zsebébe fél méter hosszú szalag végeit dugjuk, amit csak a játékos társ húzhat ki. Pontot kap, aki fél percen belül legelőször megszerzi a szalagot. A pontokat 5 perc múlva összegezzük. Az nyer, aki a legtöbb pontot gyűjtötte.

III. ÉRTÉKELÉS AZ ADOTT SZEMPONTOK SZERINT

Önértékelés: (3 perc)

aktivitás, együttműködés, fegyelem, szabályok betartása

A csoportmunka értékelése: (2 perc)

a csoporton belüli előzetes megbeszélés alapján Együttműködés, egymásra figyelés, szabályok betartása

2.részmodul

„Mi van ma, mi van ma? Piros pünkösdi napja...”

I. RÁHANGOLÓDÁS

- Pünkösdi népdalok
- Pünkösdhöz kapcsolódó találós kérdések

II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA

- A csíksomlyói búcsú
- A nemez
- Kézműves tevékenység

III: ÉRTÉKELES

- RÁHANGOLÓDÁS (15 perc)

- Kodály Zoltán Pünkösdlő

http://www.youtube.com/watch?v=SrfTRbaTr_I

- Pünkösdi népdalok

Két szál pünkösdrózsa

A pünkösdi rózsza

Ezt szeretem, ezt kedvelem

- Találós kérdések:

Magról nőtt, nődögélt Isten kerek fája,

Annak van, annak van szép tizenkét ága,

Szép tizenkét ágának ötvenkét virága,

Ötvenkét virágán három aranyalma.

Mi az? *(A három aranyalma: Húsvét, Pünkösdi, Karácsony)*

Van a világon egy körtefa,

Van rajta 12 ág, 365 levél és 3 nagy körte. Mi az? *(hónapok, napok, húsvét, pünkösdi, karácsony)*

Másoljátok le a következő találós kérdést a füzetetekbe!

Kerek Isten fája,

Szép tizenkét ága,

Három piros almája.

II: ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA

- Szövegértés feladat (25 perc)
- A szöveg néma, önálló olvasása (jól olvasók)
- Tanítói segítséggel (nehezebben olvasók)

Tanári narráció:

Olvasás közben Húzd alá a számodra ismeretlen szavakat, kifejezéseket!

Tegyél pipát ahhoz a részhez, amit már tudtál!

Tegyél felkiáltó jelet ahhoz a részhez, amiről most olvastál először!

Tegyél csillagot oda, ami számodra a legérdekesebb volt!

Számold meg a bekezdéseket!

A gyerekek jelölésének megbeszélése, a szövegről eszükbe jutott gondolatok meghallgatása

A szöveg:

A csíksomlyói búcsú

A magyarság egyik legnagyobb katolikus találkozási helye az Erdélyben található Csíksomlyó. Itt már több száz év óta pünkösdkor összegyűlnek a zarándokok a misére. A búcsú fő ünnepe a pünkösd előtti szombaton tartott nagymise, amelyet a templom feletti (Jézus hegyének nevezett) széles hágó gyepeén tartanak. A búcsú alkalmával székely falvakból sokan gyalog teszik meg a több tíz kilométeres utat. A menet szép templomi zászlókat, egyházi jelképeket visz magával.

A csíksomlyói templom legértékesebb műkincse a fából faragott Mária szobor.

(Szómagyarázat:

Zarándok: Olyan hívő, aki távoli szent helyet keres fel.)

Szövegértés feladatok:

Húzzátok alá a szövegben a kérdésekre válaszoló kifejezéseket!

- ❖ Hol van a magyarság legnagyobb találkozási helye?
- ❖ Miért gyűlnek össze a zarándokok?
- ❖ Mit visz magával a menet?
- ❖ A templomnak mi a legértékesebb műkincse?

Most nézzünk meg egy kisfilmet a csíksomlyói templomban található Mária szoborról.

<http://unnepek.tlap.hu/magazin/a-csiksomlyoi-bucsu-tortenete-es-jelentosege/>

- ❖ A képekhez gyűjtsetek kifejezéseket az olvasott szövegből.

(Képek mellékletben)

- Ismerkedés a nemezzel (10 perc)

Magyarságunkhoz egy ősi anyag is társul. Ez a nemez.

A gyerekek előzetes ismereteit összegyűjtjük, hogy mi mindent tudnak erről az anyagról. Miből készült? Mire használták régen? Megtalálható-e napjainkban?

(képek a nemezelés előkészítéséhez mellékletben)

A nemez, a nemezelés

A nemez hazája Közép és Belső-Ázsia, de ismerték Anatóliától a Balkánon át egészen Európáig, azokon a területeken, ahol juhtenyésztéssel foglalkoztak. A nemezről az első feljegyzések ie. 4.-3. századból, Kínából származnak, ahol a nomád népeknek tulajdonították a nemezelés eljárásának feltalálását. A kínaiak a nomádok által lakott területeket "Nemezországnak" nevezték. A nemez használati tárgyak és sátrak formájában tibeti, illetve a mongol birodalom területein is megjelent. A görögök és a rómaiak is használták a nemezt, elsősorban öltözekeként. A nemez eredetét Perzsiában Salamon fiának tulajdonították, aki pásztor volt. Úgy vélte, hogy a birkák gyapja szövőszék nélkül is vízálló nemezzé gyúrható. Hiába próbálta, nem sikerült, míg türelmét veszítve könnyes szemmel taposni kezdte, létrehozva az első nemezt.

A nemez készítésének technológiai alapja egyes állatfajok szőrének az úgynevezett nemezelődésre vagy filcesedésre való hajlama. A szőrszál

külsején fenyőtobozra emlékeztető módon, lapos sejtek (kutikula) helyezkednek el. Lúgos vagy savas kémhatású meleg víz hatására ezek a pikkelyek felnyílnak, és erő hatására egymásba akadnak. Alapos öblítés és szárítás után a pikkelyek visszatérnek eredeti állapotukba, és erősen összekapaszkodva szinte eltéphetetlen ugyanakkor rugalmas anyagot hoznak létre, ez a nemez. A folyamathoz sok víz és a megmunkálás könnyítéséhez lehetőleg házi főzésű, természetes anyagokat tartalmazó szappan szükséges.

Kézműves tevékenység (65 perc)

Nemeztulipán

- Előkészületek

Előzetesen a gyerekekkel az udvaron gyűjtünk üveggolyó nagyságú kavicsokat. Ezt fogjuk majd benemezelni. A saját kavicsát mindenki tisztára mossa. A padokat leteregetjük viaszos vászonnal. Forró vizes edényeket teszünk a gyerekeknek. Kis tálkákban szappandarabokat helyezünk el.

Anyag és eszközszükséglet

- ❖ Különböző színű szárazgyapjú
- ❖ Babaszappan
- ❖ Kis cserép
- ❖ Hurkapálca
- ❖ Hegyes végű olló
- ❖ Zöld krepp-papír
- ❖ Zöld filcanyag
- ❖ Olló
- ❖ Ragasztópisztoly
- ❖ Tűzőhab

Balesetvédelem:

Óvatosan bánjatok a szárazgyapjúval! Ne vegyétek a szátok közelébe, mert a szősz a légzőszerveitekre veszélyes! A hegyes ollóval vigyázzatok, nehogy a tenyeretekbe bökjete vele! A ragasztópisztolyt óvatosan használjátok, mert égési sérülést okozhat!

Elkészítés menete

Mi is megpróbáljuk ennek az ősi mesterségnek elsajátítani az alapjait. Vegyetek magatokhoz a tetszőleges színű gyapjúból néhány tépésnyit. A kavicsotokra körben vékony rétegben simítsátok rá a színes gyapjútépéseket. Kevés szappanhabot csurgassatok rá. Simogassátok óvatosan a kőre nagyon könnyű mozdulatokkal a szappanos gyapjút. Körkörös mozdulatokkal haladjatok! Amikor már jól rátapadt, bátrabban gyúrhatjátok. Jól össze kell tömörítenetek. Gyakran szappanozzátok újra a kezeteiket, s időnként meleg vizet is fröcsköljete rá. Fontos, hogy "melegen" tartsuk a gyapjút! Ha elkészült a golyó (összeállt), öblítsétek ki belőle a szappant.

Most készítsétek egy kicsi nemezgolyót sárga gyapjúból hasonlóképpen, mint az előbb. Ebbe nem kell kavicsot tenni. Ez lesz a tulipánunk közepe. Most a hegyes ollóval vágjátok egy keresztet a nagyobb golyó tetejére. Itt a bevágásnál ki tudjátok venni a kavicsot. Egy kicsit a belsejét is meg kell nemezelni. Ha megszárad a tulipán feje, akkor összeállíthatjátok a virágot.

Hurkapálcára tekerjete fel szorosan a zöld színű krepp papírból egy vékony csíkot. Ez lesz a tulipán szára. A gyapjúfilcből szabjátok ki hegyes levélformát. Ez lesz a tulipán levele. Ragasztópisztollyal majd óvatosan felragasztjuk a hurkapálcára. A tulipánotok aljának közepére hegyes ollóval bökjete egy kicsi lyukat, amibe a hurkapálcát be tudjátok szúrni. A kis virágcserepetekbe ragasszátok bele akkora tűzőhabot, hogy eltakarja a cserep alját. Tűzzétek bele az elkészült tulipánt. A cserepet befedjük mohával, hogy elfedje a tűzőhabot.

Ez a tulipán soha nem fog elhervadni!

III. ÉRTÉKELÉS

Önértékelés: (3 perc)

aktivitás, együttműködés, fegyelem, szabályok betartása, munkadarab minősége

A csoportmunka értékelése: (2 perc)

a csoporton belüli előzetes megbeszélés alapján- együttműködés,
egymásra figyelés, szabályok betartása

3. Részmodul

„Elhozta az Isten piros Pünkösöd napját...”

I. RÁHANGOLÓDÁS

Népdalok,
Mondókák

II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA

Pünkösödölő

III. ÉRTÉKELES

I. RÁHANGOLÓDÁS (10 perc)

- Az eddig tanult népdalok átismétlése
- Kányádi Sándor: Májusi mondóka

Kőről kőre bukfencezik

a patak.

Ágról ágra röppennek a
madarak.

Dombról dombra száll a szellő
szaporán.

Nyáj kolompol a szelíd domb
Oldalán.

Benépesül, zeng, zsibong a
nagy határ,
kapaélen jár táncot a
napsugár.

Ég a munka. Mindenkinek
dolga van.

Csak a juhász s a pacsirta
furulyázik gondtalan.

- „Ki vagyok én?” (5 perc)

Egy tanuló hátára az eddig megismert fogalmak közül gombostűvel szókártyát tűzünk. Ő nem látja a szót, csak a többiek.

Találd ki, hogy milyen pünkösddel kapcsolatos szó lehet a hátadon!

(Megkérdezi a társait: Ki vagyok én?)

A tanulók állításokat mondanak a szóval kapcsolatban, amely rávezeti, hogy mi van a hátán.)

pünkösdi király Csíksomlyói búcsú zarándok mátkatál
(szókártyák mellékletben)

II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA

- Pünkösdlő (105 perc)

Az egyik legjellegzetesebb pünkösdhöz kapcsolódó népszokás a faluköszöntés, vagyis a pünkösdlés. Ebben kislányok és kislányok is részt vettek. Ennek a hagyománynak a felelevenítése jó lehetőség arra, hogy a néphagyományainkat közelebb hozzuk a gyerekekhez. Ők is részesei legyenek ezeknek az eseményeknek.

PÜNKÖSDÖLŐ

Résztvevők: lányok, fiúk (Osztálylétszám alapján)

Szereplők: Pünkösdi királyné, pünkösdi király, leányok, legények

A szerepek kiosztása

A jelmezek, eszközök megbeszélése:

Lányok: kékfestő szoknya, fehér blúz, hajuk befonva, piros szalag rajta

Fiúk: Fekete nadrág, fehér hosszú ujjú ing feltűrve

Pünkösdi királyné: fehér ruha, fején majd virágkoszorú

Eszközök: korona a pünkösdi királynak, Fehér baldachin kendő a pünkösdi királynénak, virágszirmokkal teli kosár

Pünkösdlő beköszöntő:

”Szép jó napot kívánok Pünkösdi jeles napján!

Szabad- e bejönni? Szabad- e pünkösdlőni?”

Lányok fiúk bevonulása

A fiúk és a lányok 2 oszlopban felsorakoznak a színpad szélén, a két oszlop egymással szemben áll fel. A lányok sorában az utolsó a királyné. A lányok indulnak a fiúk felé a „Mi van ma...” kezdetű dalra, majd a fiúk is bejönnek a színpadra.

Fiúk- lányok párbeszéde

„Szép jó reggelt leányok!”

„Jó reggelt legények. Legények, a pünkösdi rózsát jól meggondozzátok, kalapotok mellett el ne hervasszátok!”

Párválasztás mondókéval: (közös)

„Egy, kettő, három nekem nincsen párom.

Fogadjunk egy icce borban, hogy ez tizenhárom.”

Páros tánc körben a Pünkösdi rózsá kihajlott az útra... énekre.

A lányok szétválnak a fiúktól és csúfolódva mondják nekik:

„András pajtás, bokrétás! Jól megfogd lovad száját,
Ne tipossa, tapossa a pünkösdi rózsát!”

Fiúk válaszolnak csúfolódva:

„Zöld a kökény majd megkékül,
Most vagyok szerető nélkül”

Fiú:

„Legények! Válasszunk magunk közül királyt!

Fiú:

„Az legyen a király, aki a legerősebb, legügyesebb!”

Közös ének:

Húzz, húzz engemet, én is húzlak tégedet,
Amelyikünk elesik, az lesz a legkisebbik.”

Fiú:

„Laci volt a legügyesebb, ő legyen a király!

Minden fiú:

„Éljen a király!”

Két kislány koronát hoz:

„Szedjük szép rózsáját, kössük bokrétáját,
A fejére tesszük király koronáját”

Közös dal: Két szál pünkösdrózsá...táncolnak rá

Lányok:

„Válasszunk pünkösdi királynét is.”

Pünkösdi király:

„ Válasszunk piros pünkösdi rózsát,

A legszebb király-kisasszonykát,

Az a leány legyen, aki kiállja a próbát.”

A gyerekek a *Pipám, pipám...* kezdetű dalt énekelik, majd eljátsszák:

- Gyere elő legszebbik! (Előjön a pünkösdi királyné)
- Mit ettél ma?
- Sót, kenyeret.
- Mit ittál rá?
- Hideg vizet.
- Nézz az égre!
- Nem nézhetek.
- Köpj a földre!
- Nem köphetek!
- Fordulj egyet! (megforgatja a lányt)
- Kiálltad a próbát, nem nevettél! Te leszel a királyné! (egy virágkoszorút tesz a lány fejére)

A pünkösdi királyné feje felett 4 lány kendőt tart és körbemennek a színpadon az *Elhozta az Isten...* kezdetű dalra. Középre kanyarodnak. 3 fiú megemeli a királynét:

„Ekkorára nőjön a kendtek kendere!

Ekkora legyen a kendtek búzája!”

Ezután szólót énekelő lányok előre lépnek. Aki éppen énekel, az kezébe veszi a királyné kosarát, és virágszirmokat hint. Éneke után továbbadja a következő kislánynak.

Első kislány:

„Bor, búza és gyümölcs

Szálljon a házukra

Mint régen leszállott

Második kislány:

„Gyöngé vessző vagyok,

Mindenfelé hajlok

Szüleim kertjében

Az apostolokra”.

Most nyílni akarok.”

Pünkösdi királyné:

Harmadik kislány

„ Én kicsike vagyok,
Nagyot nem mondhatok,
Mégis az Istennek
Dicséretet mondok.”

„Ki akarok nyílni,
Mint pünkösdi rózsa,
De ki nem nyílhatok,
Csak úgy illatozok.”

Pünkösdi király:

„El ne hervadj szépséges királyném, inkább mulassunk egyet!” (kézen fogják egymást, a fiúk is párt választanak maguknak)

Fiúk csujogatra mondják:

„Széles az én kedvem ma, nem fér ebbe a házba!
Kicsi nékem ez a ház, kirúgom az oldalát!”

Lányok:

„Rúgd ki, ne hagyd magad, forgasd meg a párodat!”

Együtt énekelnek és táncolnak az *Ezt szeretem ...* kezdetű népdalra.

Az egész évben végzett hagyományőrző munka lezárásaként az iskolák a Pünkösdhöz kötötten Hagyományőrző Napot szervezhetnek. Számot adhatnak a tanulók az év során tanultakról. Előadhatják a Pünkösdlőt, tavaszi népdalcsokrokat, népmeséket.

A Hagyományőrző Nap megszervezése:

- A versenyen szereplő gyerekek felkészítése
- A zsűrivel előzetes egyeztetés
- Oklevelek beszerzése
- Szülők, település lakóinak értesítése a rendezvény idejéről

Az egész napos program két részből áll, mely egymással párhuzamosan zajlik. (verseny és játszóház)

A verseny 5 kategóriákban történik:

- ❖ Népmesemondás
- ❖ Népdaléneklés-egyéni
- ❖ Népdaléneklés- kórus
- ❖ Népi gyermek-és dramatikus játék

❖ Néptánc

Ahhoz, hogy a verseny színvonalas legyen, érdemes neves, elismert zsűrit felkérni erre a feladatra. Ők szakmai tudásukkal emelik az esemény rangját. Hasznos tanácsokkal, útmutatásokkal látják el a részvevő gyerekeket és a felkészítő pedagógusokat.

A verseny mellett játszóházi foglalkozások szervezhetők a gyerekeknek. Szívesen tevékenykednek a gyerekek a szereplések között. Ez a nap lehetőséget nyújt arra, hogy a település lakói is betekintést nyerjenek az iskolában folyó munkába. Egyúttal a rendezvény lebonyolításában is segítséget nyújthatnak. A versenyen szereplő gyerekeknek kalácsot, kuglófot, rétest süthetnek, így támogatva a rendezvényt.

A verseny az ünnepélyes díjkiosztóval zárul. Minden versenykategóriában az első három helyezett kap jutalmat.

III. ÉRTÉKELÉS (5 perc)

Aktivitás, önfegyelem, szabályok betartása, társakkal való együttműködés

MELLÉKLET

1. Részmodul

Betűrejtvény

K	A	R	Á	C	S	O	N	Y
N	R	Q	N	P	W	P	S	A
F	R	S	Ő	Ü	E	Z	F	A
A	L	A	N	N	V	L	G	C
R	C	B	A	K	U	Á	M	T
S	M	E	P	Ö	T	I	É	Y
A	Ú	H	Ú	S	V	É	T	P
N	D	K	O	D	L	E	A	H
G	E	R	Z	A	H	I	T	E

Szövegértés feladathoz képek:

Szókártyák:

lángnyelvek csaptak fel

A Szentlélek eljövetele

A legügyesebb legény lett a pünkösdi király

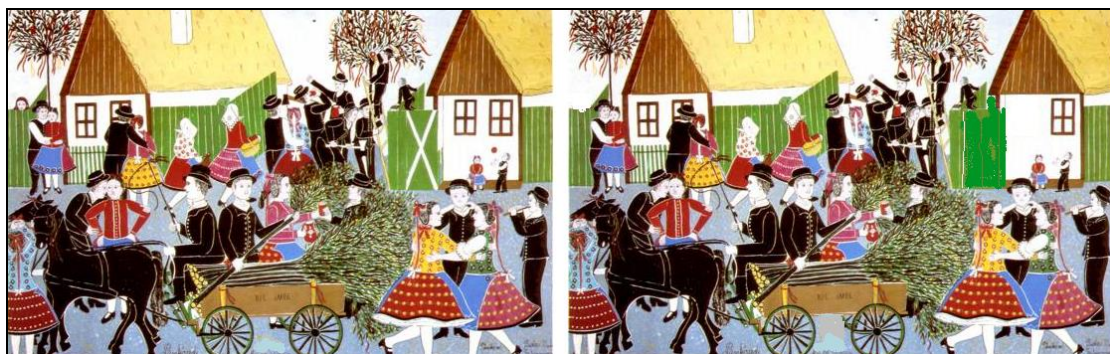
A legények ügyességi próbákat tettek

A lányok végigjárták a falut

termékenységvarázsló mondókák

kaláccsal, borral megrakott tál

Keress 4 különbséget a két kép között!

2. Részmodul

sz

1. A pün - kös - di ró - zsa, Ki - haj - lott az út - ra,
 2. E - gyet sza - kasz - tot - tam, El is her - vasz - tot - tam,

Én é - de - sem, én ked - ve - sem Sza - kíts e - gyet ró - la,
 Tej - be vaj - ba fű - rősz - töt - tem, Hó - ba sza - lasz - tot - tam.

Kiss Áron

d

Ezt sze - re - tem ezt ked - ve - lem,
 Ez az én é - des ked - ve - sem.

Ha pénz vol - na csen - dül - ne, ró - zsa vol - na pen - dül - ne,
 Még - is ki - for - dul - na.

Csíksomlyói képek:

Képek a nemezelés előkészítéséhez:

Az elkészült gyerekmunkák:

Ki vagyok én? Szókártyák

pümkösi király

Csíkószőlő búsú

zarándok

mátkatál

3. Részmodul

Pümkösölőhöz:

őzv. Nagy Mátyásné (1888)
Sály, 1967. B.E.

Pi - pám, pi - pám per - di - kám, mit ke - re - sél szép lő - any?
Ke - re - sém a pá - rom.

(Beszélve:) – Gyere elő legszebbik!

Mi van ma, mi van ma? Pi-ros pümkös nap - ja,
Holnap lesz, hol-nap lesz a má-so-dik nap - ja.
Jól meg-fogd, jól meg-fogd a lo - vad kan-tár - ját,
Hogy el ne ta - pos-sa a pün-kös-di ró - zsát!

Lá-nyok vagytok, szé-pek vagy-tok, pi-ros az or - cá - tok,
Kertbe mentek, ró-zsát szedtek, fáj a szí-vem rá - tok.

Szálljon a há - zuk - ra az Is-ten ál - dá - sa,
Mint az-e-lőtt szál - lott az a - pos-to - lok - ra!

Pünkösödölő a helyi iskolában

Hagyományőrző Nap

Felhasznált szakirodalom:

Magyar Néprajzi Lexikon

Liszka József Ágas-bogas fa

Baka Judit Ki játszik ilyet

Miért kacag a patak? 1700 találós kérdés

Tárgyalkotó népművészet

Barsi Ernő Népi hagyományaink iskolai és amatőr színpadon

Paksa Katalin Magyar népzene-történet

Magyar Népzene Tára: Jeles napok

http://jelesnapok.oszk.hu/prod/unnep/punkosd_a_szentlelek_eljovetele

<https://www.google.hu/search?q=p%C3%BCnk%C3%B6sd&tbm=isch&tb o=u&source=univ&sa=X&ei=gYzSUom9CrPbygPHrIHYBA&sqi=2&ved=0CF UQsAQ&biw=1366&bih=607>

<https://www.google.hu/search?q=cs%C3%ADksomly%C3%B3&tbm=isch &tbo=u&source=univ&sa=X&ei=z4zSUv3RFIHOygPk6oCwCA&ved=0CEsQ sAQ&biw=1366&bih=607>

<http://egyszervolt.hu/dal/ket-szal-punkosdrozsa.html>

<http://nemez.lap.hu/>